

Θεωρία Μουσικής

Β' εξάμηνο Θεωρία

Μίχα Παρασκευή, PhD
Μουσικολόγος , Μουσικοπαιδαγωγός

Βιογραφικό

- Μουσικολόγος, Μουσικοπαιδαγωγός
  - Πτυχιούχος μουσικολογίας και κάτοχος διδακτορικού διπλώματος από το πανεπιστήμιο Σορβόνης, (Paris IV)
  - Δίπλωμα μονωδίας και θεωρητικών Ευρωπαϊκής Μουσικής
  - Πτυχίο πιάνου
-
- Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας (ΤΕΙ Δυτ. Ελλάδος)
  - Τμήμα Λαϊκής & Παραδοσιακής μουσικής (ΤΕΙ Ηπείρου)
  - Μουσικοπαιδαγωγός σε εργαστήρι μουσικοκινητικής αγωγής
  - Καθηγήτρια μουσικής στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
-
- Επιστημονικά Ενδιαφέροντα: Ανάλυση λαθών, Βιωματικότητα

Επικοινωνία

- Μέσω e-mail:

evi_micha@yahoo.fr

- Μέσω του Website:

- <http://evi-micha.webnode.gr>

Στο μενού **Επικοινωνία**

Στόχος

Η εξοικείωση με τη χρήση βασικών δομικών στοιχείων στη μουσική δημιουργία, μέσα από τις γλώσσες της μουσικής των ρευμάτων και τάσεων του 20ου αιώνα, για την καλλιέργεια νέων ερεθισμάτων και αντιλήψεων στη μουσική σύνθεση

Ύλη

Περιγραφή της συστηματοποίησης του βασικού ηχητικού υλικού (κλίμακες και τονικότητα, σειρές, patterns, ηχητικοί όγκοι κλπ) μέσα από την αισθητική προσέγγιση των κυριοτέρων ρευμάτων και τάσεων του 20ου αιώνα

Θεωρία της μουσικής

- Θεωρία της μουσικής είναι η μελέτη των δομών της κατασκευασμένης μουσικής
- Αναλύει τις βασικές παραμέτρους ή τα στοιχεία της μουσικής: ρυθμό, αρμονική λειτουργία, μελωδία , δομή , μορφή και υφή .
- Μπορεί να περιλαμβάνει και να καταγράφει οποιοδήποτε στοιχείο , τη διαπίστωση ή τη σύλληψη για τη μουσική ή από τη μουσική.

NOTEΣ

Νότες

Οι νότες μας δείχνουν αυτό που λέμε “ύψος ενός ήχου”.

➤ Εύκολα, από τη φωνή μας, μπορούμε να καταλάβουμε τι σημαίνει αυτό. Οι γυναίκες μιλάνε πιο ψηλά από τους άντρες. Αντίστοιχα, τα μικρότερα όργανα, οι μικρότερες χορδές, οι μικρότεροι ηχητικοί σωλήνες βγάζουν ψηλότερους ήχους από τα αντίστοιχα μεγαλύτερα.

➤ Χωρίζουμε τους ήχους που μπορεί να ακούσει το ανθρώπινο αυτί σε οκτάβες. Κάθε οκτάβα ξεκινάει από τη νότα ΝΤΟ και έχει 12 νότες.

➤ Οι 7 νότες έχουν τα ονόματα Ντο-Ρε-Μι-Φα-Σολ-Λα-Σι και οι υπόλοιπες 5 ονομάζονται περιφραστικά, με τη βοήθεια σημείων αλλοίωσης

Νότες

Παρατηρείστε ότι:

➤ Η σειρά των νοτών είναι πολύ συγκεκριμένη και δεν αλλάζει ποτέ.

➤ Τα ονόματα των νοτών ορίζουν πολλά ύψη, όχι κάποιο συγκεκριμένο. Για παράδειγμα, το όνομα Ντο ορίζει την αρχή κάποιας οκτάβας. Μόνο όταν το όνομα συνοδεύεται από τον αριθμό που δηλώνει την οκτάβα, γνωρίζουμε το ακριβές ύψος, όπως συμβαίνει συχνά στις λατινικές ονομασίες (πχ G4 είναι το Σολ πάνω από το μεσαίο Ντο).

➤ Η απόσταση ανάμεσα στις 7 βασικές νότες, δεν είναι η ίδια. Τα πλήκτρα του πιάνου παραπλανούν στο συγκεκριμένο θέμα.

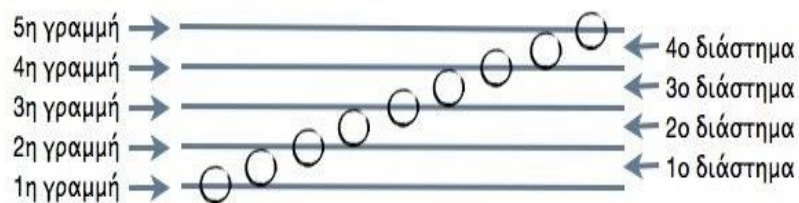
Νότες

Η απεικόνιση του ύψους στο χαρτί, γίνεται με τη βοήθεια :

- Πενταγράμμου
- Κλειδιών
- Σημείων αλλοίωσης

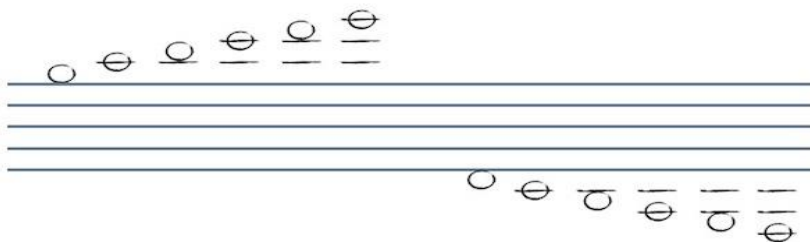
Πεντάγραμμο

Το πεντάγραμμο είναι ο τρόπος με τον οποίο απεικονίζουμε τις νότες. Περιλαμβάνει 9 θέσεις. Πάνω στις 5 γραμμές και στα 4 διαστήματα ανάμεσά τους. Σε κάθε θέση, αντιστοιχεί μια νότα από τις 7 βασικές.

Πεντάγραμμο

Όταν θέλουμε να γράψουμε πολύ ψηλές νότες που βγαίνουν έξω από το πεντάγραμμο, χρησιμοποιούμε τη θέση ακριβώς πάνω από την 5η γραμμή και έπειτα σχεδιάζουμε όσες βοηθητικές γραμμές χρειαζόμαστε σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα. Το ίδιο κάνουμε για τις πολύ χαμηλές νότες.

Οι νότες στο πεντάγραμμο

Οι **νότες στο πεντάγραμμο** αποτελούν τον τρόπο με τον οποίο γράφουμε δυτική μουσική.

➤ Αυτό το σύστημα μουσικής γραφής έχει καθιερωθεί εδώ και αιώνες και χρησιμοποιείται από πάρα πολλούς μουσικούς.

➤ Αρχικά πρέπει να καταλάβουμε ότι *τα μουσικά σύμβολα από μόνα τους δεν μπορούν να γίνουν νότες αν δεν μούνε πάνω στο πεντάγραμμο.*

Οι νότες στο πεντάγραμμο

Για παράδειγμα αυτά εδώ τα σύμβολα

από μόνα τους το μόνο που δηλώνουν είναι *χρονική αξία*, δηλαδή για πόση ώρα θα κρατήσει ο ήχος τους, και όχι κάποια νότα.

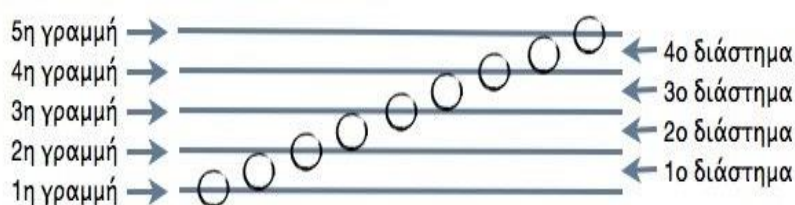
Άρα εάν θελήσουμε να τα παίξουμε σε κάποιο μελωδικό όργανο (π.χ. πιάνο, κιθάρα) δεν θα μπορέσουμε.

Οι νότες στο πεντάγραμμο

Οι νότες μπαίνουν **πάνω στις γραμμές**, αλλά και **ανάμεσα** σε αυτές. Ο χώρος ανάμεσα στις γραμμές ονομάζεται "**διάστημα**". Ο ευκολότερος τρόπος για να μάθουμε τις νότες είναι να απομνημονεύσουμε τα ονόματα αυτών που γράφονται στις γραμμές και τα ονόματα αυτών που γράφονται στα διαστήματα.

➤ Οι νότες στις γραμμές είναι οι εξής: **ΜΙ-ΣΟΛ-ΣΙ-ΡΕ-ΦΑ**

➤ Οι νότες στα διαστήματα είναι οι εξής: **ΦΑ-ΛΑ-ΝΤΟ-ΜΙ**

Οι νότες στο πεντάγραμμο

➤ Εφτά μόνο νότες δεν φτάνουν φυσικά για να περιγράψουν τους ήχους! Έτσι μόλις φτάσουμε την κορυφή ή στη βάση ξεκινάμε πάλι από την αρχή.

...**ΝΤΟ ΡΕ ΜΙ ΦΑ ΣΟΛ ΛΑ ΣΙ** - **ΝΤΟ ΡΕ ΜΙ ΦΑ ΣΟΛ ΛΑ ΣΙ** - **ΝΤΟ ΡΕ ΜΙ ΦΑ ΣΟΛ ΛΑ ΣΙ**....

...**ΣΙ ΛΑ ΣΟΛ ΦΑ ΜΙ ΡΕ ΝΤΟ** - **ΣΙ ΛΑ ΣΟΛ ΦΑ ΜΙ ΡΕ ΝΤΟ** - **ΣΙ ΛΑ ΣΟΛ ΦΑ ΜΙ ΡΕ ΝΤΟ**...

Οι νότες στο πεντάγραμμο

Ας τα τοποθετήσουμε, λοιπόν, πάνω στο πεντάγραμμο για να μπορέσουμε να τα παίξουμε.

➤ Και πάλι, όμως, κάτι λείπει για να μπορέσουμε να αναγνωρίσουμε τις νότες.

➤ Λείπει το **Κλειδί** που θα βάλουμε στην αρχή του πενταγράμμου. Μόνο αυτό μπορεί να μας ξεκλειδώσει τις νότες.

➤ Δεν υπάρχει μόνο ένα κλειδί όμως! Κάθε φορά οι νότες αλλάζουν όνομα ανάλογα με το κλειδί που έχουμε χρησιμοποιήσει

Κλειδιά

Τα κλειδιά γράφονται πάνω στις γραμμές του πενταγράμμου, "βαφτίζουν" την αντίστοιχη νότα (και κατά συνέπεια όλες τις υπόλοιπες) και ορίζουν συγκεκριμένο ύψος. Τα πιο συνηθισμένα κλειδιά που χρησιμοποιούνται είναι:

Κλειδί Σολ

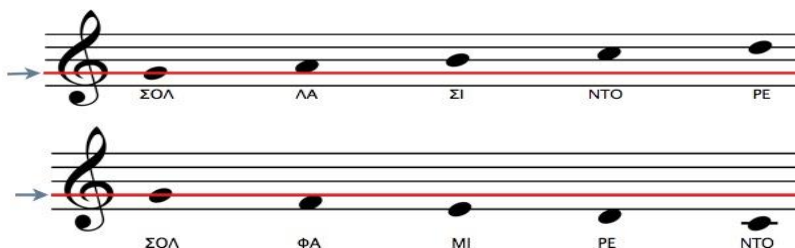
Κλειδί Φα

**και 3 διαφορετικά
κλειδιά του Ντο.**

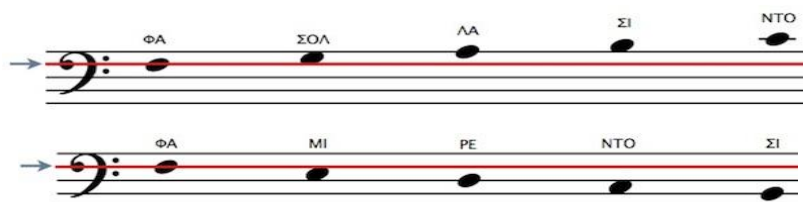
Κλειδί Σολ

Γράφεται στη δεύτερη γραμμή και ορίζει τη νότα Σολ ακριβώς πάνω από το μεσαίο Ντο (G4). Χρησιμοποιεί για όργανα ή φωνές που κινούνται σε ψηλές περιοχές: γυναικείες φωνές, κιθάρα, βιολί, φλάουτο κ.α. Όποια ρυθμική αξία και αν τοποθετήσουμε πάνω στη δεύτερη γραμμή θα έχει το όνομα **ΣΟΛ**.

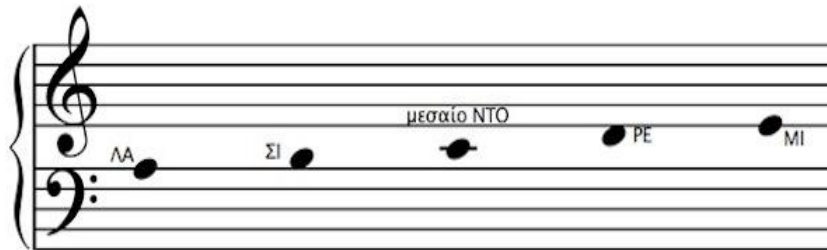
Κλειδί Φα

Γράφεται στην τέταρτη γραμμή και ορίζει τη νότα Φα ακριβώς κάτω από το μεσαίο Ντο (F3). Χρησιμοποιεί για όργανα ή φωνές που κινούνται σε χαμηλές περιοχές: ανδρικές φωνές, μπάσο, βιολοντσέλο, φαγκότο, τούμπα κ.α.

Διπλό πεντάγραμμο

Για όργανα όπως το πιάνο, που η έκταση τους είναι πολύ μεγάλη ώστε να γραφτούν σε ένα πεντάγραμμο, χρησιμοποιούμε δύο πεντάγραμμο στα οποία τοποθετούμε και τα δύο κλειδιά. Παρατηρείστε ότι το μεσαίο Ντο δημιουργεί μια “ένωση” των δύο πενταγράμμων.

ΡΥΘΜΟΣ

Ρυθμός

Εν αρχή ην ο ρυθμός.

- Αυτή η παραφρασμένη φράση συμπυκνώνει την έννοια της μουσικής
- Το μοναδικό στοιχείο που δεν μπορεί να απουσιάζει από μια μουσική είναι ο ρυθμός
- Ο ρυθμός, ο οποίος είναι άλλοτε εμφανής μέσω μιας περιοδικότητας και άλλοτε ενυπάρχει σε μια μουσική κατασκευή

Ρυθμός

- Η έννοια του ρυθμού είναι ίσως από τις πιο δύσκολες στη μουσική
- Ο ρυθμός ενυπάρχει παντού γύρω μας, και είναι άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο εμφανής
- Οι εποχές του έτους, οι χτύποι της καρδιάς μας, η ανατολή και η δύση του ηλίου: παντού στη φύση υπάρχει ένας ρυθμός ο οποίος όμως σχετίζεται κατά κύριο λόγο με την **περιοδικότητα**

Ρυθμός

➤ **Περιοδικότητα** είναι το να συμβαίνει (αλλάζει) κάτι σε σταθερά χρονικά διαστήματα. Στη μουσική **ρυθμός** είναι η εναλλαγή της διάρκειας του ήχου.

➤ Η περιοδικότητα η οποία μπορεί να ενυπάρχει σε κάθε μουσική, τραγούδι ή οργανικό παίξιμο, εκφράζεται περισσότερο μέσα από την έννοια του μέτρου, το οποίο συχνά χρησιμοποιείται εσφαλμένα ως συνώνυμο του ρυθμού.

➤ Με άλλα λόγια, ρυθμό έχει και ένα ζεϊμπέκικο, του οποίου το μέτρο χτυπάμε σε παλαμάκια αλλά ρυθμό έχει και ένα μοιρολόι ή ένα τραγούδι της τάβλας.

Ρυθμός

Με αυτή την έννοια, η αναφορά που κάνει ο Πλάτων :

«Η κίνηση σε τακτικά χρονικά διαστήματα ας πάρει το όνομα ρυθμός»

εκφράζει μάλλον την περιοδικότητα και όχι την έννοια του ρυθμού στη μουσική.

Μονάδες μέτρησης ρυθμού

Η βασική μονάδα μέτρησης είναι το ολόκληρο.

Υποδιαιρέσεις

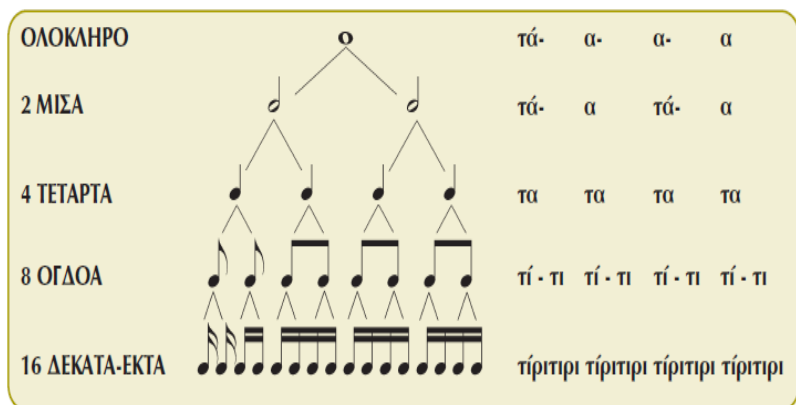

Φθογγόσημα

Τα σύμβολα που χρησιμοποιούμε για να δείξουμε τις διάρκειες των φθόγγων (νοτών) λέγονται φθογγόσημα.

Φθογγόσημο	Ονομασία	Διάρκεια	Παύση
	Ολόκληρο	4 χρόνους	
	Μισό	2 χρόνους	
	Τέταρτο	1 χρόνο	
	Όγδοο	1/2 χρόνο	
	Δέκατο Έκτο	1/4 χρόνου	

Ρυθμικά ονόματα φθογγοσήμων

Ρυθμός και Μέτρο

Μέτρο

- Το μέτρο είναι ο τρόπος με τον οποίο σημειώνουμε στη μουσική τους τονισμούς, όπως αντίστοιχα στη γλώσσα χρησιμοποιούμε τόνους πάνω από τα φωνήεντα.
- Κάθε μουσική φράση έχει τονισμούς, είτε έχει στίχους (τραγούδι) είτε όχι.
- Είναι μουσική μονάδα χρόνου, μεταξύ δύο τονισμένων φθόγγων μιας μελωδίας

Μέτρο

- Το μέτρο προκύπτει από την οργάνωση μιας βασικής μετρικής μονάδας σε σύνολο δύο, τριών κ.λπ. παλμών και ανάλογα ονομάζεται διμερές, τριμερές κ.λπ.
- Η ακριβής μέτρηση του χρόνου γίνεται με το χρονόμετρο ή μετρονόμο.

Διαστολές

➤ **Διαστολές** είναι οι κάθετες γραμμές που χωρίζουν το πεντάγραμμο σε μικρότερα τμήματα τα οποία αποκαλούνται μέτρα.

➤ **Διαστολές** είναι οι τονισμοί σε μια παρτιτούρα φαίνονται από τις κάθετες γραμμές που τοποθετούμε στο πεντάγραμμο

➤ Όταν ένα κομμάτι τελειώνει, τίθεται **διπλή διαστολή**.

Διαστολές

Η πρώτη νότα του κομματιού, και η πρώτη νότα μετά από κάθε διαστολή, τονίζονται.

Άσκηση

Τραγουδήστε τις τρεις παρακάτω φράσεις που αποτελούνται από τις ίδιες νότες, με σωστούς τονισμούς. Η διαφορά ανάμεσα τους, όπως θα διαπιστώσατε, είναι τεράστια.

Μέτρο

Επομένως, ως μέτρο, μπορούμε να ορίσουμε το μέρος μιας μουσικής σύνθεσης που περιέχεται μεταξύ δύο διαστολών.

Αξία του Μέτρου

➤ Στην αρχή κάθε κομματιού παρατηρούμε δύο αριθμούς, γραμμένους ο ένας πάνω στον άλλο (κάποιοι τους αναφέρουν λανθασμένα ως κλάσμα).

➤ Οι αριθμοί αυτοί μας δείχνουν **την αξία του μέτρου**. Συχνά τους αναφέρουμε απλά ως μέτρο του κομματιού.

Αξία του μέτρου

Επομένως: **Αξία** ονομάζουμε τη συνολική διάρκεια των φθογγόσημων ή των παύσεων που περιέχονται σε ένα μέτρο.

Το περιεχόμενο, (**η αξία**) του μέτρου, φανερώνεται με τον κλασματικό αυτό αριθμό ο οποίος σημειώνεται στην αρχή του έργου μετά το κλειδί ή μετά από διαστολή, όταν το μέτρο αλλάζει.

Αξία του μέτρου

Ο αριθμητής υποδηλώνει τον αριθμό των μερών ή των χτύπων στα οποία χωρίζεται το μέτρο (τους χρόνους του μέτρου)

Ο παρανομαστής, τη διάρκεια-αξία κάθε μέρους του μέτρου (την μονάδα μέτρησης)

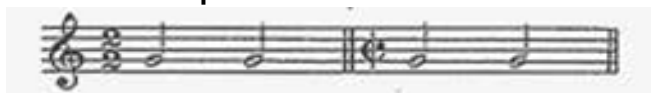
Ως αριθμητής, συνήθως τίθενται οι αριθμοί 2,3,4,6,8,9,12 και σπανιότερα 5 και 7, ενώ ως παρανομαστής οι αριθμοί: 2,4,8 και σπανιότερα 1 ή 16

Αξία του μέτρου – Ο παρονομαστής

Ως παρονομαστής, τίθεται ο αριθμός **1**, όταν η βασική μετρική μονάδα είναι το ολόκληρο.

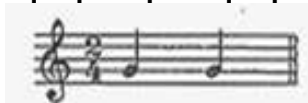

Ως παρονομαστής, τίθεται ο αριθμός **2**, όταν η βασική μετρική μονάδα είναι το μισό.

Αξία του μέτρου – Ο παρονομαστής

Ως παρονομαστής, τίθεται ο αριθμός **4**, όταν η βασική μετρική μονάδα είναι το τέταρτο.

Ως παρονομαστής, τίθεται ο αριθμός **8**, όταν η βασική μετρική μονάδα είναι το όγδοο.

Αξία του μέτρου - Ο παρνομαστής

Ως παρνομαστής, τίθεται ο αριθμός **16**, όταν η βασική μετρική μονάδα είναι το δέκατο έκτο.

Διαίρεση του μέρους του μέτρου Ο αριθμητής

Ανάλογα με τον αριθμό του αριθμητή του κάθε μέτρο διαιρείται σε δύο ή περισσότερα τμήματα-μέρη.

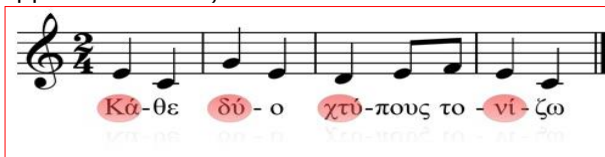
➤ Εάν η διαίρεση του μέρους του μέτρου είναι σε **δύο τμήματα**, το μέρος του μέτρου ονομάζεται **διμερές**

➤ Αν είναι σε **τρία τμήματα** το μέρος του μέτρου ονομάζεται **τριμερές** κ.ο.κ.

Παραδείγματα

Έτσι έχουμε κομμάτια που τονίζουν

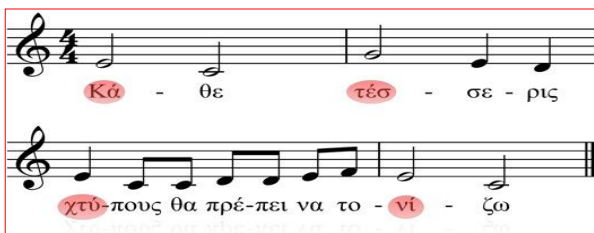
...ανά δύο
χτύπους
(διμερές):

...ανά τρεις
χτύπους
(τριμερές):

...ανά τέσσερις
χτύπους
(τετραμερές):

Είδη μέτρων

Το είδος του μέτρου εξαρτάται από τον αριθμό των μερών που περιέχει

Τα μέτρα κατατάσσονται σε:

- 1. απλά
- 2. σύνθετα
- 3. μικτά

1. Απλά μέτρα

Απλά λέγονται τα α) διμερή και τα β) τριμερή μέτρα

Τα **διμερή** έχουν **δύο παλμούς**, έναν **ισχυρό** και έναν **ασθενή**

Τα **τριμερή** έχουν **3 παλμούς**, έναν **ισχυρό** και **δύο ασθενείς**

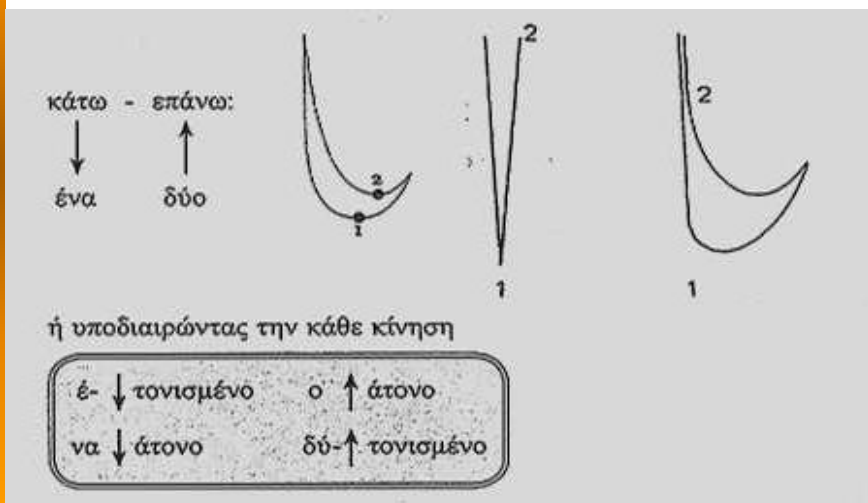
Σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν έναν ισχυρό, έναν ημι-ισχυρό και έναν ασθενή

α) Διμερή μέτρα

Τα διμερή μέτρα μετρώνται με δύο ισόχρονες κινήσεις του χεριού. Η πρώτη κίνηση λέγεται **θέση** και η δεύτερη **άρση**.

Οι δύο ισόχρονες κινήσεις του χεριού είναι: **Κάτω Πάνω**

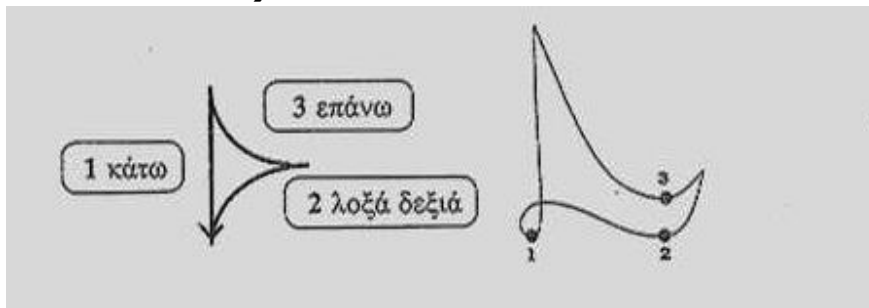
α) Διμερή μέτρα

β) Τριμερή μέτρα

Τα τριμερή μέτρα μετρώνται με τρεις ισόχρονες κινήσεις του χεριού:

Κάτω-Λοξά Πάνω-Επάνω

2. Σύνθετα μέτρα

Σύνθετα λέγονται τα μέτρα που περιέχουν δύο ή περισσότερα όμοια απλά (ομοειδή) μέτρα

Τετραμερή μέτρα

Τα τετραμερή μέτρα μετριοούνται με τέσσερις ισόχρονες κινήσεις του χεριού:

Κάτω-Αριστερά-Δεξιά και Πάνω

Ελλιπές μέτρο

Ελλιπές λέγεται το μέτρο όταν η συνολική διάρκεια του φθόγγου (ή των φθόγγων) που περικλείονται στο πρώτο μέτρο δεν είναι ίση με την αξία του αναγραφόμενου αρχικού ρυθμού.

Τότε το τελευταίο μέτρο έχει τόσης αξίας φθόγγου όση αξία λείπει από το πρώτο μέτρο.

Ελλιπές μέτρο

- Στην φωνητική μουσική με ελλιπές μέτρο αρχίζουν τα τραγούδια που το ποιητικό τους κείμενο αρχίζει με άτονες συλλαβές
- Π.Χ. ο Εθνικός ύμνος ξεκινά στην τρίτη κίνηση του πρώτου μέρους

ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ

Μελωδία

Μελωδία είναι η διαδοχή των ήχων με διαφορετική οξύτητα

Ασχέτως αν αυτή η διαδοχή μάς αρέσει, αν μπορούμε να την τραγουδήσουμε, αν περιέχει λίγες ή πολλές διαφορετικές οξύτητες, αν είναι εύκολη ή δύσκολη

Αρμονία

Αρμονία

➤ Όπως η μελωδία, έτσι και η αρμονία έχει διαφορετικό περιεχόμενο στη μουσική από ό,τι στο καθημερινό μας λεξιλόγιο

➤ Μιλάμε για αρμονικές σχέσεις, αρμονία χρωμάτων, αρμονική συνεργασία, με τρόπο που μας παραπέμπει σε έννοιες οι οποίες εμπεριέχουν το καλό, το ωραίο, το ευχάριστο

Αρμονία - Μελωδία

➤ Η **αρμονία** στη μουσική είναι το κάθετο άκουσμα, η συνήχηση περισσότερων από δυο ήχους

➤ Η **μελωδία** είναι η οριζόντια ανάπτυξη, το διαδοχικό άκουσμα ήχων

➤ Αν ακούσουμε δυο ήχους τον ένα μετά τον άλλο έχουμε μελωδικό άκουσμα, αν τους ακούσουμε ταυτόχρονα έχουμε αρμονικό άκουσμα

Αρμονία - Μελωδία

- Στη μελωδία κάθε ήχος μπορεί να ακολουθείται από οποιονδήποτε άλλον
- Στην αρμονία κάθε ήχος μπορεί να ακούγεται ταυτόχρονα με κάποιον άλλον

Βασικά Στοιχεία Αρμονίας

- Οι νότες κάθε μουσικής κλίμακας, έχουν ένα συγκεκριμένο τρόπο διάταξης μέσα στην κλίμακα
- Όταν λέμε διάταξη αναφερόμαστε κυρίως στις ηχητικές αποστάσεις που απέχουν οι νότες αυτές μεταξύ τους.
- Σε αυτές τις αποστάσεις οφείλεται το μοναδικό άκουσμα κάθε κλίμακας πχ οι ματζόρε κυρίως εκφράζουν χαρά, οι μινόρε κυρίως λύπη κ.λπ

Τόνος - Τονικότητα – Τονικό Σύστημα

Τόνος:

Η μεγαλύτερη απόσταση ύψους ανάμεσα σε δύο διαδοχικούς φθόγγους της κλίμακας - διάστημα μεγάλης 2ας- (με μοναδική εξαίρεση το τριημιτόνιο).

Η μικρότερη απόσταση είναι το ημιτόνιο $= 1/2$ του τόνου.

Διαστήματα: ημιτόνιο, τόνος, οκτάβα

- Διάστημα στη μουσική ονομάζεται η απόσταση δύο φθόγγων διαφορετικού ύψους
- Οι δύο φθόγγοι που σχηματίζουν κάποιο διάστημα ονομάζονται **βάση και κορυφή του διαστήματος**

Διαστήματα: ημιτόνιο, τόνος, οκτάβα

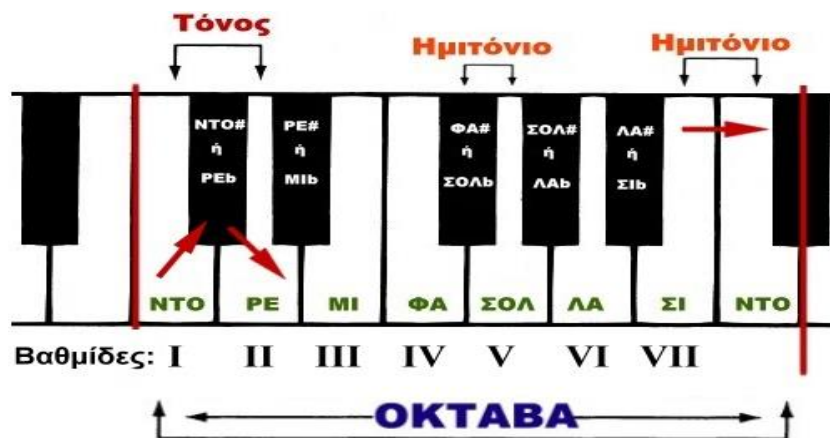
- Όταν οι δύο φθόγγοι που τα σχηματίζουν ακούγονται διαδοχικά
Μελωδικά διαστήματα
- Όταν οι φθόγγοι που τα σχηματίζουν ακούγονται ταυτόχρονα έχουμε **Αρμονικά διαστήματα**

Διαστήματα: ημιτόνιο, τόνος, οκτάβα

Για τη δημιουργία μιας κλίμακας συνήθως χρησιμοποιούνται δύο διαστήματα:

- το **ημιτόνιο** και
- ο **τόνος**

Μουσικά όργανα όπως το πιάνο είναι δομημένα με τρόπο ώστε η μικρότερη απόσταση μεταξύ δύο διαδοχικών πλήκτρων είναι ένα ημιτόνιο.

Ημιτόνιο

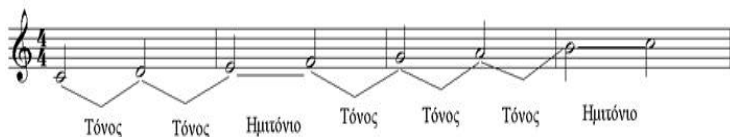
- Ημιτόνιο ονομάζεται η μικρότερη ηχητική απόσταση ανάμεσα σε δύο διαδοχικές νότες,
- Για παράδειγμα τα Ντο - Ντο#, Μι - Φα, Φα# - Σολ κ.ά.
- Στην προηγούμενη εικόνα, από το πρώτο πλήκτρο Ντο ως το τελευταίο (επίσης Ντο) υπάρχουν συνολικά δώδεκα ημιτόνια.

Τόνος

- Τόνος ονομάζεται κάθε απόσταση μεταξύ δύο πλήκτρων που περιλαμβάνει συνολικά δύο και μόνο δύο ημιτόνια,
- Για παράδειγμα τα Ντο - Ρε, Ντο# - Ρε# κ.ά.
- Στην προηγούμενη εικόνα, από το πρώτο πλήκτρο Ντο ως το τελευταίο (επίσης Ντο) υπάρχουν συνολικά **έντεκα τόνοι**.

Ημιτόνιο Τόνος

- Το Ημιτόνιο ή αλλιώς, διάστημα δεύτερης μικρής, είναι η μικρότερη απόσταση μεταξύ 2 φθόγγων
- Ο Τόνος ή αλλιώς διάστημα δεύτερης μεγάλης είναι η απόσταση 2 φθόγγων που περιέχει 2 ημιτόνια

Οκτάβα

- Η οκτάβα είναι το μουσικό διάστημα που ξεκινά με τον πρώτο φθόγγο μιας κλίμακας και καταλήγει με τον ίδιο φθόγγο αλλά σε διπλάσιο τονικό ύψος.
- Στην προηγούμενη εικόνα, σημειώνεται το εύρος μιας οκτάβας, που ξεκινά με το πρώτο Ντο και καταλήγει με το τελευταίο Ντο.
- Σε μια επτατονική κλίμακα, όπως η εικονιζόμενη, η οκτάβα περιέχει δώδεκα ημιτόνια.

Αλλοιώσεις

Στη μουσική χρησιμοποιούμε τον προσδιορισμό "φυσικός-ή" για έναν ήχο ή μία κλίμακα

Στην πραγματικότητα, ο προσδιορισμός αυτός χρησιμεύει ώστε να διαχωρίσουμε τον ήχο ο οποίος έχει επηρεαστεί από ένα **σημείο αλλοίωσης**, από έναν άλλο ήχο που δεν έχει υποστεί την επιρροή αυτή.

Τα Σημεία αλλοιώσεων είναι τρία

Αλλοιώσεις

η Δίεση (#):

- συμβολίζει τον ήχο που είναι κατά ένα ημιτόνιο οξύτερος (πιο ψηλός) από τον "φυσικό" ήχο δεξιά από τον οποίο είναι τοποθετημένη.
- η τοποθέτηση μίας δίεσης σε μία νότα, αυξάνει την μελωδική απόσταση ανάμεσα σε δύο νότες κατά ένα ημιτόνιο.

Αλλοιώσεις

η Ύφεση ($\flat$):

- συμβολίζει τον ήχο που είναι κατά ένα ημιτόνιο βαθύτερος (πιο χαμηλός) από τον "φυσικό" ήχο αριστερά από τον οποίο είναι τοποθετημένη.
- η τοποθέτηση μίας ύφεσης σε μία νότα, μειώνει την μελωδική απόσταση ανάμεσα σε δύο νότες κατά ένα ημιτόνιο.

Αλλοιώσεις

η Αναίρεση ($\natural$):

- τοποθετείται στα αριστερά ενός φθόγγου (νότας) και επαναφέρει έναν ήχο στο αρχικό του ύψος, στην αρχική "φυσική" του θέση, καταργώντας όποια αλλοίωση είχε υποστεί από την τοποθέτηση δίεσης ή ύφεσης.

Διαστήματα

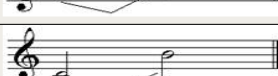
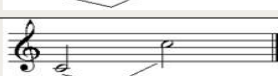
- Τα διαστήματα ορίζονται από την κλίμακα ματζόρε
- Οι αποστάσεις μεταξύ των φθόγγων της κλίμακας ματζόρε είναι το σημείο αναφοράς για τη σύγκριση
- Η αρίθμηση των διαστημάτων και με αραβικούς αριθμούς (1,2,3,κλπ) , εκτός από Ρωμαϊκούς που είναι το πλέον σύνηθες, ονομάζεται **Formula**

Διαστήματα

Υπάρχουν 2 ειδών διαστήματα:

- τα Μελωδικά (όταν οι 2 νότες παίζονται η μία μετά την άλλη , όπως στις μελωδίες) και
- τα Αρμονικά (όταν οι 2 νότες παίζονται ταυτόχρονα, όπως στα ακόρντα).

Διάστημα	Interval	Απόσταση	Παράδειγμα
2 ^α Μικρή (Ημιτόνιο)	Minor 2 nd (Semitone)	Ημιτόνιο	
2 ^α Μεγάλη (Τόνος)	Major 2 nd (Tone)	Τόνος	
3 ^η Μικρή	Minor 3 rd	1 Τόνος + 1 Ημιτόνιο	
3 ^η Μεγάλη	Major 3 rd	2 Τόνοι	
4 ^η Καθαρή	Perfect 4 th	2 Τόνοι + 1 Ημιτόνιο	
4 ^η Αυξημένη (Τρίτονο)	Augmented 4 th	3 Τόνοι	

5 ^η Ελαττωμένη (Τρίτονο)	Diminished 5 th	2 Τόνοι + 2 Ημιτόνια	
5 ^η Καθαρή	Perfect 5 th	3 Τόνοι + 1 Ημιτόνιο	
6 ^η Μικρή	Minor 6 th	3 Τόνοι + 2 Ημιτόνια	
6 ^η Μεγάλη	Major 6 th	4 Τόνοι + 1 Ημιτόνιο	
7 ^η Μικρή	Minor 7 th	4 Τόνοι + 2 Ημιτόνια	
7 ^η Μεγάλη	Major 7 th	5 Τόνοι + 1 Ημιτόνιο	
Οκτάβα	Octave	5 Τόνοι + 2 Ημιτόνια	

Διαστήματα

- Απλά
- Σύνθετα
- Καθαρά
- Μικρά & Μεγάλα
- Αυξημένα & ελαττωμένα

Απλά Διαστήματα

Σύνθετα Διαστήματα

Καθαρά Διαστήματα

Μικρά & Μεγάλα Διαστήματα

Αυξημένα & Ελαττωμένα Διαστήματα

Τονικότητα – Τονικό Σύστημα

Τονικότητα

Υποδηλώνει τη χαρακτηριστική τάση της μουσικής γλώσσας να οργανώνεται στη βάση ενός ηχητικού πόλου έλξης, το επονομαζόμενο **τονικό κέντρο**

Στη μετάβαση από την Αναγέννηση στο Μπαρόκ, η μουσική κατέληξε στη χρήση δύο μόνο μουσικών τρόπων, **μείζονας τρόπος και ελάσσονας τρόπος**.

Τονικότητα – Τονικό Σύστημα

Στην εξέλιξη της αρμονίας οι δύο αυτοί τρόποι αποτέλεσαν αυτό που πλέον ονομάζουμε **Κλίμακες**

Στις κλίμακες υφίσταται ως κεντρικό τους σημείο μια βασική νότα, συγκεκριμένα η πρώτη νότα κάθε κλίμακας, η οποία και αποτελεί το λεγόμενο **τονικό τους κέντρο**

Μείζονες Κλίμακες

➤ Μεγάλη επιρροή της μουσικής που προέρχεται από τη δυτική Ευρώπη σε όλο τον κόσμο

➤ Στις **παραδοσιακές/λαϊκές μουσικές** των χωρών ιδιαίτερα της "ανατολής", θα συναντήσουμε πολύ συχνά κλίμακες με ποικίλες κατασκευές (για παράδειγμα, κλίμακες "χτισμένες" σύμφωνα με τον πεντατονικό τρόπο), που περιέχουν σειρές από **4 μέχρι και 32 νότες**.

Μείζονες Κλίμακες

Αντίθετα, στο μεγαλύτερο μέρος της ευρωπαϊκής μουσικής, χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο, δύο μόνο "τρόποι" (πρότυπα) κατασκευής κλιμάκων,

➤ ο **Μείζων** και

➤ ο **Ελάσσων**

ή αλλιώς δύο ομάδες κλιμάκων:

➤ οι λεγόμενες **Μείζονες** (ιταλ. Ματζόρε) και

➤ οι **Ελάσσονες** (ιταλ. Μινόρε).

Μείζονες Κλίμακες

Και οι δύο αυτές είναι οκτάφθογγες που σημαίνει ότι περιέχουν ένα σύνολο από οκτώ νότες:

επτά συν μία ακόμη

Ντο, Ρε, Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι, Ντο

Η δομή μιας Μείζονος κλίμακας

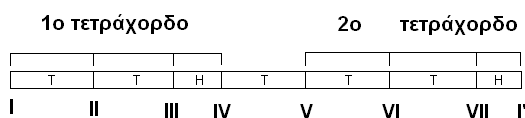
➤ Αν παίζουμε τη μείζονα κλίμακα του Ντο αυτό που κάνουμε στην πραγματικότητα είναι να παίζουμε μια σειρά από τόνους και ημιτόνια με μια συγκεκριμένη σειρά. Η σειρά αυτή είναι η εξής:

- τόνος (Ντο-Ρε)
- τόνος (Ρε-Μι)
- ημιτόνιο (Μι-Φα)
- τόνος (Φα-Σολ)
- τόνος (Σολ-Λα)
- τόνος (Λα-Σι)
- ημιτόνιο (Σι-Ντο)

Η δομή μιας Μείζονος κλίμακας

Συνολικά, για να κατασκευαστεί μία Μείζων κλίμακα ή αλλιώς, **για να είναι μία κλίμακα Μείζων**, θα πρέπει οι αποστάσεις μεταξύ των 8 ήχων της, να προχωρούν κατά:

- 2 Τόνους,
- 1 Ημιτόνιο,
- 3 Τόνους,
- 1 Ημιτόνιο

Μείζονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

Η σειρά των διέσεων (#) στις κλίμακες είναι:

Φα – Ντο – Σολ – Ρε – Λα – Μι – Σι

Η σειρά των υφέσεων (b) στις κλίμακες είναι

Σι – Μι – Λα – Ρε – Σολ – Ντο – Φα

Μείζονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

Με διέσεις έχουμε:

- **Ντο 0**
- **Σολ 1** (φα)
- **Ρε 2** (φα, ντο)
- **Λα 3** (φα, ντο, σολ)
- **Μι 4** (φα, ντο, σολ, ρε)
- **Σι 5** (φα, ντο, σολ, ρε, λα)
- **Φα# 6** (φα, ντο, σολ, ρε, λα, μι)
- **Ντο#7** (φα, ντο, σολ, ρε, λα, μι, σι)

Μείζονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

Με υφέσεις έχουμε

- **Φα 1** (σι)
- **Σι^b 2** (σι, μι)
- **Μι^b 3** (σι, μι, λα)
- **Λα^b 4** (σι, μι, λα, ρε)
- **Ρε^b 5** (σι, μι, λα, ρε, σολ)
- **Σολ^b 6** (σι, μι, λα, ρε, σολ, ντο)
- **Ντο^b 7** (σι, μι, λα, ρε, σολ, ντο, φα)

Μείζονες κλίμακες και οι αλλοιώσεις τους

ΦΑ

ΣΙb

ΜΙb

ΛΑb

ΡΕb

ΣΟΛb

ΝΤΟb